

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Горецька Олена Віталіївна

кандидат психологічних наук, доцент

(Бердянський державний педагогічний університет)

Сучасне суспільство сьогодні потребує не тільки грамотних спеціалістів, а і успішних конкурентоздатних людей, які прагнуть до самовдосконалення. Через це, однією з вимог до майбутнього фахівця є високий рівень розвитку лідерських якостей, що є необхідною умовою реалізації в обраній професії. Тому актуальною є проблема створення психологічного портрету сучасного лідера, визначення інтегральних умов формування лідерського потенціалу особистості.

Дослідженням проблеми лідерства займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: М. Виноградський, Р. Годлієр, Т. Гура, Т. Діл Н. Дятленко. Дж. Коттер, С. Калашнікова, О. Квасник, А. Книш, Я. Коломінський, Р. Лікерт, М. Лукашевич, А. Петровський, О. Романовський, Е. Роуз, Н. Семченко В. Смольков, П. Сорокін, О. Снісаренко, Р. Стогдил, Ф. Фідлер, Р. Хілтон, Дж. Хемфілл, Л. Уманський, С. Шекшня та інші.

У психологічній науці лідерство визначають як активний процес створення і підтримки рольової структури в груповій взаємодії, а лідера – як авторитетного члена організації, групи, який може генерувати ідеї, інтегрувати групові процеси і відносини, впливати на інших задля об'єднання зусиль для досягнення поставленої мети, зміни точок зору, поведінки, окремих особистісних рис, установок, мотивації членів групи.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зазначити, що потенціал особистості – це система природно-обумовлених і поновлюваних ресурсів, реалізація яких протягом життя приводить до певних, з точки зору особистості і суспільства, значимих особистісних досягнень [6]. Отже, дефініція «потенціал» розглядається як можливості, резерви, тобто те, що існує в прихованому вигляді і може проявитися за певних умов [5, с. 571].

В. Марков і Ю. Синягін зазначають, що потенціал особистості людини є системою його ресурсів, які виявляються і постійно оновлюються протягом життя, спрямовані на отримання соціально важливих результатів і реалізуються у взаєминах з оточенням [4].

У дослідженнях І. Дригіної потенціал особистості визначає реальні можливості людини, її готовність діяти, а також реалізовувати властивості, резерви, які характеризуються процесами актуалізації, реалізації, розвитку (розгортання), розкриття, накопичення. Авторка надає розгорнуте розуміння сутності лідерського потенціалу як якісної характеристики особистості, що відображає сукупність внутрішніх потреб, можливостей, ціннісного ставлення, засобів, що сприяють досягненню такого рівня інтеграції компетентності, відповідальності, активності і комунікативності, який забезпечує її провідний вплив на членів групи за умови спільного вирішення задач в різних сферах

життєдіяльності і має позитивну спрямованість процесу її професійного становлення [1, с. 8].

О. Євтіхов підкреслює необхідні передумови для прояву і реалізації лідерського потенціалу: наявність відповідних цінностей, мотивації, прагнення досягти результату, віра у власні сили й можливості. [2].

Навіть якщо людина має вродженні задатки, їх потрібно вміти правильно розвинути та реалізувати наявні можливості, а це означає, створювати відповідні умови для їхнього прояву [7].

Студентський вік є сенситивним для формування лідерських якостей, оскільки в юнацькому віці починається процес життєвого і професійного самовизначення.

І. Краснощок виділила два етапи комплексної системи розвитку лідерських якостей у студентів: до першого етапу належать дії, які спрямовані на виявлення у здобувачів вищої освіти лідерських якостей, а другий – спрямовано на формування аналітичних, комунікативних, організаторських навичок. Також необхідною є орієнтація на самовдосконалення, виховання здатності до самоорганізації, самодисципліни, самоаналізу, самооцінки результатів діяльності [3].

Аналіз результатів анкетування «Лідер – це...» здобувачів вищої освіти спеціальності 053 Психологія надав змогу визначити ступінь розуміння студентами сутності цього феномену. Відповіді здобувачів вищої освіти, які характеризують потенціал лідера через сукупність ознак, було поділено на групи: *професійна* складова (наприклад, необхідні знання, практичний досвід, прогностичність, високий рівень творчої майстерності, самоменеджмент тощо); *особистісна* складова (наприклад, відповідальність, самокритичність, наполегливість, відданість, оптимізм, справедливість, чесність, рішучість, впевненість, довіра тощо); *психологічна* (наприклад, інтелект, емоційний інтелект, домінантність, емоційна урівноваженість і стресостійкість, креативність, емпатія тощо); *організаційна* (наприклад, уміння керувати колективом, працювати з людьми, делегувати відповідальності, раціональне використання робочого часу, вимогливість уміння стимулювати інших до роботи тощо); *соціально-комунікативна* складова (наприклад, швидка адаптація до змін, уміння встановлювати міжособистісні контакти, відстоювати особисті й інтереси всього колективу, створення позитивної атмосфери в групі, індивідуальний підхід до кожного тощо). Майже всі здобувачі вищої освіти відмітили, що однією з головних якостей є прагнення до постійного самовдосконалення, яке забезпечує особистісне та професійне зростання.

Одним із найбільш ефективних засобів розширення уявлень про лідерство, активізації лідерського потенціалу є соціально-психологічний тренінг.

Формування лідерського потенціалу є актуальною проблемою професійної підготовки майбутніх психологів, тому що впливає не тільки на результативність їх навчання, а й на процес розвитку особистості, ефективність їх подальшої професійної діяльності.

Література:

1. Дрыгина И.В. Активизация лидерского потенциала личности студента в образовательном процессе вуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Красноярск, 2003. 23 с.
2. Евтихов О.В. Эффективное лидерство. Красноярск : Сиб. гос. аэрокосмич. ун-т, 2012. 132 с.
3. Краснощок І.П. Розвиток лідерських якостей студентів. *Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки* / ред. В.В. Радул [та ін.]. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. Вип. 112. С. 211–219.
4. Марков В.Н., Синягин Ю.В. Потенциал личности. *Мир психологии*. № 1 (21). 2000. С. 250–261.
5. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. М. : Азбуковник, 1999. 944 с.
6. Романовський О.Г., Резнік С.М., Гура Т.В., Панфілов Ю.І. Лідерські якості в професійній діяльності : навч. посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. 143 с.
Уманский А.Л. Педагогические условия и средства стимулирования лидерства в детских и юношеских коллективах. Кострома, 1994. 264 с.